

Τὸ Θέατρο

Π. ΧΟΡΝ : «Φυντανάκι» τρίπρακτη ἠθογραφία.
Σκηνὴ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Ὁ Χόρν μὲ τὸ «Φυντανάκι» του θυμίζει ἀμέσως τὸ φωτογράφο τὸν ὑποχρεωτικό, πού δὲ χαλὰ χατήρι καὶ καρδιά.

Ὅλοι τὸν ξέρουμε αὐτὸ τὸν τύπο-φωτογράφο. Πελάτες του, πρὸ πάντων, ἀδικημένα πρόσωπα ἀπ' τὴ φύση.

Ξαίρει τὴ δουλειά του πολὺ καλά. Τεχνίτης διαλεχτός. Τὸ φῶς ξαίρει πῶς νὰ τὸ μεταχειριστοῦ πάνω σὲ τὸ πρόσωπο πού φωτογραφίζει.

Μ' ἄμα ἢ πελάτισιά του βάλει τὴ φωνή. «Α! Ἔτοι εἴμ' ἐγώ; Μαιάζω βρέ;», ὁ φωτογράφος συμφωνᾷ. Γιατί νὰ μὴ συμφωνήσει; Τὸν παρά του τὸν παίρνει. Καί: «ἔχεις δίκιο κυρία μου! Ὁ φακός, ξαίρεις... λίγο λοζά... ἔχεις δίκιο... ἔχεις δίκιο...»

Καὶ βγάζει ἄλλη φωτογραφία· μ' ἓνα κουκλιστικό προσωπάκι, με τσιγγάνικα μάτια, μιὰ ζωτικὴ ὁμορφιά τέλος πάντων. Ἄλλὰ, κάθε ἄλλο παρά τὴν πελάτσια!

Ὁ τεχνίτης πουλήθηκε, πούλησε τὴν τέχνη του ἀπὸ φόβο μὴ χάσει λίγα ψωμοψίχουλα. Κι ἀκόμα, ἀπὸ φόβο μὴ βρεθεῖ κι ἓνας μοναχὰ νὰ τοῦ ... κατηγορήσει τὸ ταλέντο του.

Ὁ Χόρν, ὅπως κι ὄλοι οἱ νεοέλληνες πεζογράφοι καὶ ποιητὲς τῆς ἀντίδρασης, ἔχει καταπληχτικὲς ὁμοιώτητες μ' αὐτὸ τὸ φωτογράφο.

Σὲ μιὰν αὐλὴ φτωχόσπιτου τῆς Πλάκας εἶδε ὁ συγγραφέας μιὰ πτυχή τῆς ζωῆς τοῦ καταπιεζόμενου λαοῦ. Κι ἀκριβῶς στὴ στιγμή πού γίνεται μὲ χίλιους δυὸ τρόπους τὸ κυνήγημα τοῦ ξεροκόματου.

Τὸ παρατηρητικὸ μάτι τοῦ καλλιτέχνη ἀρπαξε λαίμαργα ὅλη τὴν εἰκόνα, μ' ὅλα τῆς τὰ καθέκαστα. Ἐνας τριατατικός μὲ τὴ φιλία του. Ὁ ἓνας γυρίζει ὅλη-μερίς γιὰ τὸ ξεροκόματο. Ἡ γυναίκα ξενοπλένει καὶ ξενοβάφει τὸ κορίτσι τους.

Ἡ φύση μιλά στὴν κόρη. Κι ἡ κόρη ἀπαντᾷ. Ἄγαπᾷ καὶ παραδίνεται φυσικὰ σ' ἓνα φτωχὸ ἀσυρματιστὴ τοῦ ναυτικοῦ. Κι αὐτὰ ὅλα, ἐνῶ κάνει τὴν ἐμφάνισή του ἓνα περίφημο φρούτο τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἐξαθλίωσης. Ὁ τύπος τῆς μεσίτρας.

Αὐτὸ τὸ ὄλικὸ πῆρε ἀπ' τὴν αὐλὴ τοῦ φτωχόσπιτου ὁ συγγραφέας. Στὴν πρώτη πράξη ἐκθέτοντας ἀβίαστα τὴν ἀλήθεια καὶ φυσικὰ τὰ πράγματα πετυχαίνει κάτι τι τὸ ἐξαιρετικό. Εἶναι ἡ «θέση» τοῦ διαλεχτικοῦ τρίπτυχου. Ἡ πρώτη μορφή τῆς φωτογραφίας.

Μὰ ὅταν φτάνει σὲ σημεῖο πού πρέπει ν' ἀρχίσει τὴ συμπλήρωσή τῆς ἀχνῆς εἰκόνας (ἀνάλυση καὶ σύνθεση διαλεχτική). Ὅταν ἀρχίζουν νὰ σηκώνουν δειλά-δειλά τὸ κεφάλι οἱ εὐθύνης. Ὅταν, τέλος, πάντων, πρέπει ὁ φωτογράφος νὰ πιάσει στὰ χέρια του τὸ βαρὺ φορτίο τοῦ δημιουργοῦ. Τότε, τὰ χάνει. Στέκεται ἀναποφάσιτος.

Μιὰ φωνὴ ἀκούει. «Μπράβο! Πέστηνε τὴν ἀλήθεια!». Κι ἄλλη, τραχειά, σοβαρή. «Δὲν πᾶς καλά!». Τὰ σαστίζει. Τί νὰ κάνει; Πιὸ φωνὴ ν' ἀκούσει; Τοῦ κόσμου του πού τὸν τάισε καὶ τὸν πότισε πλοῦσια; Ἡ τοῦ ἐπαναστάτη τὴν ἀφοβὴ φωνὴ;

Τί νὰ κάνει; Ὅ,τι κάνει σὲ τέτοιες στιγμὲς ὁ δειλὸς κι ἀνόητος μικροαστός. Ὅυτε τὸ μυαλό του, μὰ ὅυτε καὶ τὸ κουράγιο του τοῦ λύνει τὰ χέρια.

Μὲ τὴν ἀντάρα στὰ μάτια ἀρπάζει τὸ ποτήρι τοῦ κρασιοῦ, τὸ κουδοῦνι τῆς βριαίας καὶ τοῦ θυμοῦ, τὴ σύριγγα τῆς νευρασθένειας καὶ—γιὰ νὰ ὁμορφαινοῦν λιγάκι καὶ τὰ πράγματα, βρέ ἀδερφέ—τὸ γλυκὸ κρασάκι τοῦ ρωμαντισμοῦ.

Ἔτοι ὀπλισμένος στηλώνεται. Λύση θέλατε; Νά-τηνε! Ἄρτια κι ὀπλισμένη μ' ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ μειδιάματα πού ἀπαιτοῦνται γιὰ ν' ἀνοίγει διάπλατη κι ἡ πόρτα τοῦ «Ἐθνικοῦ».

Τώρα πιά ἀρχίζει κι ἡ δράση. Τὸ ποτήρι τοῦ κρα-

σιοῦ, ὁ θυμὸς, ἡ νευρασθένεια κι ὁ πόνος δὲν ἀφήνουν κανένα ξυπνὸ. Ὅλοι ἀναισθητοποιοῦνται. Μεθυσμένοι πλαστογραφοῦνε τὸν ἑαυτὸν τὸν ἑαυτὸν, γίνονται ἐκβιαστές, πόρνες, ζητιάνοι, μοιρολάτρες, ἔμποροι τῆς σάρκας, «χριστιανοί» τῆς πιὸ χαριτωμένης πάστας. ἔμποροι. Μ' ἓνα λόγο, πλάσματα ἀνίκανα ν' ἀντικρύσουν τὴν πραγματικότητα πού ζοῦνε. Κάθε πράξη τους πολύμορφη βρισά γιὰ τὸ διπλανό. Κάθε λόγος τους βρισά γιὰ τὸν ἑαυτὸν τους καὶ τὴν τάξη τους.

Ἔτσι, μὲ τὴ δεύτερη πράξη τοῦ ἔργου, ὁ Χόρν μᾶς παρουσιάζει τὸν ἐργαζόμενο λαὸ νὰ ψάχνει μεθυσμένος, σαπισμένος ὡς τὸ μεδούλι, νὰ βρεῖ τρόπο γιὰ ... νὰ κάνει τὸ κακὸ.

Τώρα πιά τὰ πράγματα παίρνουνε δρόμο. Καθὼς ἤξερε ὄλων μας ἡ γιαγιά, ὁ διάβολος κάπου πάντα κρυμένος περιμένει. Τὸν φωνάζετε; Τσοῦπ καί—ἡμαρτον, Θεὲ μου—παρουσιάζεται. Τὸ κακὸ πραγματοποιεῖται.

Ὁ ἓνας πεθαίνει πλαντασμένος ἀπ' τὸ πιὸτὸ καὶ τὴν ἀδυναμία νὰ παλαίψει μὲ τὸν πόνο. Ἡ γυναίκα του πουλᾷ τὴν κόρη της. Ἡ ἄλλη ἐμπορεύεται τὰ σφάλματα μιανοῦ νέου κοριτοῦ. Κι ὁ ἔμπορος—ὁ αἰτός!—πλερώνει.

Μ' ἓνα ταξὶ φεύγουν γρήγορα οἱ μιῦες. Οἱ ἄλλοι σκοτώνονται.

Φυγὴ! Φυγὴ! Μανιασμένη φυγὴ ἀπ' τὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος!

Χαρακτηριστικὸ σημάδι αὐτὴ ἡ φυγὴ τοῦ μικροαστοῦ πού βλέπει τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν ἔχει κουράγιο νὰ σταθεῖ νὰ πολεμήσει. Καὶ πιὸ χαρακτηριστικὴ ἀκόμα, ἡ εὐλογία ὄλων αὐτῶν ἀπ' τὸν αἰτὸ πού κατευχαραστημένος ἐγκρίνει.

Ἀπ' τὴ δεύτερη πράξη ἀρχίζει σ' ὄλους ἡ τρομαγμένη φυγὴ ἀπ' τὴν πραγματικότητα. Εἶτε πρὸς τὴς χώρες τοῦ Βάκχου, εἶτε πρὸς τὸν τάφο, εἶτε πρὸς τὴς ρωμαντικὲς γωνιὲς μὲ τὰ «ἰδιαίτερα δωμάτια δι' οἰκογενείας».

Τὸ ἔργο δὲν ἔχει λύση. Μὰ μήπως ἔχει κι' ἀνά-λυση; Μήπως δίπλα σ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς θλιβεροῦς τύπους ὑπάρχει κι ἓνας ζωντανός;

Πολὺ καλά! Οἱ συνθήκες τῆς ἐξαθλίωσης, σὰν συνέπεια τῆς ἀστικής «διανομῆς» τῶν ἀγαθῶν, δημιουργήσανε καὶ τοὺς καταχραστὲς καὶ τὴς πόρνες κι ὄλα αὐτὰ τὰ ὁμορφα λουλουδία τοῦ ἐπίγειου παράδεισου.

Ὅμως:

(Πρῶτη ἀντίρρηση): Εἶναι ὄλοι οἱ βασανισμένοι πατεράδες μικερῆδες; Δὲν πῆρε χαμπάρι ὁ κ. Χόρν, τὸν καιρὸ πού ἔγραφε τὸ ἔργο του, τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς ἀντι-θετου τύπου; Τοῦ τύπου πού, παρ' ὄλες τὴς μπηχτές, τὰ καταφέρνει καὶ στέκεται γιὰ νὰ περάσει. Ἐπειτα ἀπὸ λίγο, στὴν ἀντεπίθεση;

Πληροφόρηθηκε μήπως ὁ κύριος αὐτός πῶσες γρο-θιές τριατατικῶν πού ἔδαν τὸ «Φυντανάκι» σφίχτηκαν; Δὲν εἶδε καμιά σπῖθα νὰ πετιέται ἀπ' τὰ μάτια τους;

(Δεύτερη): Πού ἔναι τὸ αἶτιο; Πιὸ ἐρημικὸ μονο-πάτι πῆρε ὁ ὑπεύθυνος; Ὁ κ. Γιατρούσης ἔτσι φεύγει πάντα; Ἰκανοποιημένος κι ἀπείραχτος ἐπειδὴ τὸ «λέει τὸ πορτοφόλι» του;

Ζητᾶμε συγνώμη. Παρεμβαίνουμε. Σὰς γνωρίσαμε μασκαράδες! Κι ἔχι μόνον σὰς γνωρίσαμε μὰ καὶ θὰ σὰς περιποιηθοῦμε. Λίγη ὑπομονὴ καὶ θὰ λάβετε τὴν τιμὴ νὰ κάνετε παρέα τῆς «μοίρας» σας.

Σταματᾶμε. Τὸ ἔργο αὐτὸ, πρὶν ἀπ' ὄλα, ξεσκε-πάζει τὴ νοστροπία τοῦ ἀστοῦ διανοομένου πού δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ κοιτάζει ἥρεμα γιὰ νὰ δώσει πιστὰ μιὰ πραγματικότητα μὲ τὴς δημιουργικὲς τῆς αἰτίες καὶ τὰ ἐπακόλουθά της.

Κάνουμε μιὰ οὐστάση στὸν κ. Χόρν. Νὰ προσέχει ὅταν τιτλοφορεῖ τὰ ἔργα του. Καὶ γιὰ νὰ τὸν βοηθή-σομε, τοῦ προτείνουμε:

Τὸ «Φυντανάκι» ὄς τὸ μετονομάσει σὲ «Φυγὴ». Ἡ «Ἄρτιας με πατῶ σε». Ἡ, τὸ καλύτερο, «Ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀπόρου καὶ ἀνόητου πλαστογράφου».

Ἡ ὁμάδα τοῦ Θεάτρου